

Список використаної літератури

1. **Антонюк І.** Нотні колекції бібліотеки Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка у світлі історико-культурного процесу краю: дис. ... канд. мистецтв.: 26.00.01 / І. М. Антонюк. – Л., 2008. – 248 с.
2. **Бедакова С.** Художньо-естетичні здобутки «празької школи» в контексті творчих пошуків українських композиторів Галичини кінця XIX – першої половини XX століття: дис. ... канд. мистецтв.: 17.00.01 / С. В. Бедакова. – К., 2005. – 250 с.
3. **Кононов І.** Етнос. Цінності. Комунікація (Донбас в етнокультурних координатах України) / І. Ф. Кононов. – Луганськ : Альма-матер, 2000. – 280 с.
4. **Кравченко А.** Жанр виолончельного дуэта в современном камерно-инструментальном искусстве одесского региона Украины / А. И. Кравченко // European Applied Sciences –Wissenschaftliche Zeitschrift, Chefredakteur: Dr. phil. Stephan Herzberg. – ORT Publishing, Stuttgart, Germany – 2013. – № 6 (1) – С. 15–18.
5. **Мартинюк Т.** Історико-теоретичні аспекти взаємовідношень географічного і соціокультурного чинників в явищі регіональної музичної культури (на прикладі Північного Приазов'я XIX–XX ст.): дис. ... д-ра мистецтв. : 17.00.01 / Т. В. Мартинюк. – К., 2004. – 512 с.
6. **Микулянинець Л.** Становлення та розвиток професійної музичної культури Закарпаття другої половини XX ст.: етнокультурні аспекти: дис. ... канд. мистецтв.: 26.00.01 / Л. М. Микулянинець. – К., 2011. – 224 с.
7. **Смирнова Т.** Культурно-мистецьке життя Волині доби Просвітництва (кінець XVIII – початок XIX ст.): дис. ... канд. істор. наук: 26.00.01 / Т. В. Смирнова. – К., 2012. – 280 с.
8. **Ущипівська О.** Музичне життя Донбасу в трансрегіональних соціокультурних процесах кінця XIX – початку XXI ст.: дис. ... д-ра мистецтв. : 26.00.01 / О. М. Ущипівська. – К., 2013. – 400 с.
9. **Яковлев О.** Культурологічні виміри синергетики регіональних ідентичностей в сучасній Україні / О. Яковлев // Аркадія. – 2012. – 4 (35). – С. 41–43.

Резюме

Проаналізовані регіональні дослідження найхарактерніших західних культурних локусів України – Галичини та Волині, з позицій джерелознавства і наукового осмислення синергетичних процесів розвитку культурного простору України XXI століття.

Ключові слова: культурний простір, Західна Україна, регіональне дослідження, синергетика.

Summary**Yakovlev O. Historiographical discourse of culturology in regions of Western Ukraine**

Regional studies analyzed of the most characteristic Western cultural loci Ukraine – Galicia and Volyn, from the point of the source and the scientific understanding of synergistic processes of cultural space Ukraine XXI century.

Key words: cultural space, Western Ukraine, regional research, synergy.

Аннотация**Яковлев О.В. Историкографический дискурс культурологической регионики Западной Украины**

Проанализированы региональные исследования характерных западных культурных локусов Украины – Галичины и Волины с позиций источниковедения и научного осмысления синергетических процессов развития культурного пространства Украины XXI века.

Ключевые слова: культурное пространство, Западная Украина, региональное исследование, синергетика.

Надійшла до редакції 7.10.2014 р.

УДК 398.8(=161.2):784

С. Вербовецька

**МУЗИЧНО-ПОЕТИЧНИЙ ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ
ЯК ВИЯВ ЙОГО НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ**

Результатом тривалого колоніального стану України, нищення духовності, культурно-мистецького цвіту нації, репресій, голодоморів стали денационалізація багатьох верств населення, забуття свого історичного та родового коріння. І все ж у глибинах народної душі не лише жеврів, а жив і яскрів патріотичний дух українців, який, попри складну і трагічну історію народу, став тією міцною основою, яка дала можливість зберегти його національно-культурну самоідентифікацію. І справді, гідні подиву й захоплення національна стійкість народу, вірність його духовним та культурним традиціям. Саме образ України є центральним у пісенному літописі народу.

Чи не найбільш виразною і яскравою давньою традицією українців був і залишається патріотизм – те благородне, синівське почуття любові до Батьківщини, яке властиве кожному народові і для якого найвищим мірилом, втіленням тієї любові та добра є вільне життя на своїй рідній землі. Адже «...той, хто втрачає відчуття своєї «малої вітчизни», нездатний досягнути надбання вселюдської культури» [1; 73–83].

Надзвичайно глибоко і повно відбиває національні почуття українців героїко-патріотичний епос музичної культури, де емоційними, мелодико-ритмічними засобами відображено не тільки біль поневолення і приниження, але й прагнення волі та незалежності. Музична спадщина українців, в якій збереглося багато творів епічного жанру (дум, балад), а також пісень історичного, героїчного-патріотичного змісту, – справжня скарбівня духовності народу.

Відтак *мета статті* – означити ту частину музичної культури, де найбільш виразно прослідковується патріотичний світогляд народу, усвідомлення себе як окремої нації. Саме тому, що музична творчість українців завжди базувалася на національному ґрунті, вона є музикою українською за суттю, а не лише територіально, наголошував О. Кошиць. Видатний майстер хорового співу зазначав, що, незважаючи на несприятливі політичні та історичні обставини, той національний, суто народний ґрунт завжди відіграв роль будівничого ще з найдавніших часів, викликав національний ренесанс у минулому України й тепер запліднює славне майбутнє нашої музики [5; 48].

Ще в часи Київської Русі до репертуару тодішніх співаків входили так звані «билини київського циклу», де розповідалося про походи, визначні політичні, історичні події того часу. Ці твори пізніше були витіснені козацькими думами, що стали своєрідним літописом визвольної боротьби українського народу. «... вони (думи – С. В.), – пише О. Кошиць, – є продовженням Лицарської поезії княжого періоду, прототипом якої є у нас «Слово о полку Ігоревім» із XII століття» [5; 18]. Думи – одне з найглибших, найзмістовніших проявів героїчного епосу українців – стали музично-поетичним відображенням боротьби за волю та незалежність у часи Запорізької Січі. Трагічні події, що випали на долю народу, збудили в його душі надзвичайно сильні емоції, стали спонукою до творчості національно-патріотичного забарвлення. В основі дум – реальні події того часу. Із фольклорного розмаїття української пісенності Великий Кобзар не дарма вирізняв саме думу, напроорокувавши їй велике майбутнє [2; 119].

Перші згадки про думи знаходимо не в українських, а в польських пам'ятках літератури XVI ст., де мова йде про речитативний український поетичний епос, що користувався пошаною в тогочасній Польщі. Найдавніше вживання слова «дума» у значенні «пісня» знаходимо в перекладі Біблії, зробленому з латинської мови на польську ще в XV ст. і виданому в Кракові 1561 р., де латинське слово «carmen» (пісня) перекладено як «дума» («...а над тобою думу будуть співати...»). Першу згадку про думи як жанр пісенної творчості пов'язують з «Анналами» відомого польського історика XVI ст. Станіслава Сарніцького, надрукованими 1567 р. Про такий же характер дум говорять польські письменники XVI-XVII ст., зокрема філософ Петрицій (Петрусу) в перекладі Арістотелевої «Політики». В деяких польських віршах XVI ст. думи названі військовими псалмами, в яких оспівується героїка козацького життя. У XV-XVI ст. історичні думи стають одним із найяскравіших явищ української народної творчості, своєрідним символом національної історії та культури. З великим захопленням відгукувався про думи та пісні арабський мандрівник Павло Алепський. У 1654 і 1656 роках він побував в Україні і залишив такий запис: «Спів козаків тішить душу і зцілює від журби, бо їх наспів приємний, йде від серця і виконується мовби з одних вуст; вони пристрасно люблять нотний спів, ніжні і солодкі мелодії» [6].

Україну – країну козацької республіки, що народилася в стихії боротьби за свободу, не даремно в XVII-XVIII ст. на Заході сприймали як незвичайне явище в історії світового суспільства. Скажімо, в Німеччині про неї склалася думка як про феноменальну країну поезії [6; 24]. Український фольклор, зокрема думи, були предметом зацікавлення багатьох європейських істориків. Об'ємністю тематичного матеріалу та глибиною роздумів вражає розвідка німецького професора П. Кремера «Україна та її історичні пісні». Автор не лише переклав німецькою мовою, але й ґрунтовно проаналізував думи: «Смерть козака-бандуриста», «Маруся Богуславка», «Самійло Кішка», «Втеча трьох братів з Азова», «Федір Безрідний», «Буря на Чорному морі» та пісні про Байду, про Правду та ін. [6; 76]. «Українська мова дуже багата на казки та пісні, але найхарактернішим для творчості цього народу є дума, епічна поема...» – так писав про український фольклор англійський славіст, член Британської академії Вільям Річард Морфілл і рекомендував читачам книги українських істориків, що глибоко висвітлювали український епос [6; 106]. Низка статей про кобзарів вийшла з-під пера французького вченого А. Рамбо. Широкий інтерес у Європі викликала книга «Історичні пісні України» в перекладі французькою мовою професора «Колеж де Франс» О. Ходзька (1804-1891 рр.). Відомий австрійський письменник К. Француз (1818-1904 рр.), поцінуючи українські пісні як витвір народного генія, писав, що вони «не тільки можуть рівнятися з піснями інших народів, але й «перевищують їх ніжністю, чутливістю, багатством і глибиною почуттів, мелодійністю», що «лірикою український народ найбільший не тільки серед слов'ян, але й інших народів світу» [6; 110].

Кобзарі та лірники були носіями національної ідеї, вони оспівували українських героїв, їхня творчість – це фактично історія боротьби українського народу за волю й незалежність, вони будили в людських серцях і душах почуття національної гідності, адже й самі часто брали безпосередню участь у національно-визвольних рухах та повстаннях [2; 121].

У XIX ст. глибоко досліджували та збирали українські думи М. Лисенко, Ф. Колесса, М. Грінченко, І. Франко, Леся Українка, М. Цертелєв, Г. Житецький, О. Потебня, Д. Яворницький, М. Максимович. Знаними виконавцями думного епосу були М. Кравченко, О. Барь, П. Кравченко, І. Скубій, а ще О. Калний, Я. Пилипенко, А. Скоба, О. Гришко, О. Вересай. На знак пошани до Вересая подарував йому свого «Кобзаря» Т. Шевченко. З-поміж багатьох виданих друком українських народних пісень варто згадати першу серію «Мелодій українських народних дум» Ф. Колесси (1910 р.), профінансовану Лесею Українкою. В листі до

Колесси вона пише: «Надзвичайно втішно мені бачити цю велику працю викінченою і доведеною до ладу Вашим високоосвіченим старанням. Тепер уже справді можна сказати: «Наша пісня, наша дума не вмере, не загине!» Честь Вам і дяка за ваші труди!» [10; 350–351].

З іменем видатного кобзаря Остапа Вересая пов'язана подія, що мала суспільний резонанс і дала поштовх до зацікавлення українськими піснями і думами в Європі. 1874 року в Києві відбувся третій Міжнародний археологічний з'їзд. Його учасники, без перебільшення, були зачаровані надзвичайно експресивним співом сліпого кобзаря Вересая. Багатьох вразила також його колоритна зовнішність. Після з'їзду неповторний образ українського кобзаря висвітлювався на сторінках преси багатьох країн – Італії, Англії, США, Німеччини, Іспанії. А. Рамбо, наприклад, побачив у ньому співця-філософа – виразника дум і сподівань українського народу [6; 235].

Намагаючись придушити волелюбний дух народу, російська окупаційна влада переслідувала українське кобзарство – яскравого носія національної ідеї. Свідченням цього є страта у 1768 році кобзарів Варченка, Сокового та Скряги – учасників Коліївщини, оспіваної Шевченком у поемі «Гайдамаки» [3; 129]. Жорстоко переслідувалось кобзарство і за радянського часу. Страшний злочин здійснено на початку 30-х років ХХ ст. у Харкові, де страчено учасників з'їзду кобзарів.

Відомий композитор Д. Шостакович у книзі спогадів під назвою «Свідоктво» згадує: «З незапам'ятних часів по дорогах України бродили народні співаки. Їх там називають «лірниками» або «бандуристами»... це завжди були сліпі і беззахисні люди, але ніхто ніколи не чіпав і не кривдив їх. Образити сліпця – що може бути підліше?.. Це був живий музей, жива історія країни. Всі її пісні, вся музика, вся поезія. І майже всіх їх розстріляли. Майже всі нещасні сліпці загинули! Чому це було зроблено? До чого такий садизм – вбивство сліпих?.. І це – тільки одна історія з безлічі подібних...» [9; 281–282].

На думку багатьох учених, дослідників української культури, музикальність є однією з найхарактерніших рис української нації, адже музика була і залишається складовою усіх сфер суспільного буття українців: громадсько-політичного, родинного, релігійного, товариського, професійно-трудового. Свого часу гаслом хорових гуртків товариства «Просвіта», котре функціонує донині, стали такі слова: «Піснею до серця, а серцем до Бога і Батьківщини» [4; 87–89]. На думку М. Гоголя, українці – народ відчайдушний, все життя його було оповите і виплекане війною. Але в коротких проміжках між битвами і походами творилася пісня як віддзеркалення емоційного стану душі, як вияв глибоких роздумів та почувань [8; 138].

Українське музичне мистецтво є одним із засобів творчої самореалізації нації, в якому акумулюються світоглядні цінності, філософські уявлення, психологічні та інтелектуальні характеристики, часові і просторові параметри національного буття, причому навіть найпростіша пісня інколи здатна спричинитися до самопізнання і самоідентифікації [4; 87].

Боротьба за українську державність наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. стала поштовхом до створення низки тематичних пісень патріотичного спрямування. Йдеться, зокрема, про феномен стрілецьких пісень, які були вагомим чинником національно-патріотичного виховання молоді. Авторство таких пісень позначене іменами І. Франка, Ю. Федьковича, Р. Купчинського, М. Гайворонського, С. Чернецького, братів Богдана та Лева Лепких, А. Баландюка, М. Ірчана, В. Бобинського та ін. Стрілецькі пісні мали широку популярність, особливо серед молоді, деякі з них ставали народними. Дивує тематична розмаїтість стрілецьких пісень. Є зразки героїко-патріотичного плану, бойові: «За Україну», «Гей, наступаєм ми, стрільці», «О Україно, люба ненько», «Ой на горі, на Маківці», «Ми йдем вперед», «Не сміє бути в нас страху». Пісня «Ой у лузі червона калина» і сьогодні виконується в Україні як народний гімн. Творці стрілецьких пісень не цуралися і любовної лірики, побутово-жартівливої тематики. Особливо багато пісень присвячено трагічним та драматичним подіям: «Там на горойці», «Повіяв вітер степовий», «Розпрощався стрілець із своєю ріднею», «Журавлі», «Ой та зажурились стрільці січові».

Ще одним яскравим виявом патріотизму українського народу стала пісенна творчість періоду боротьби Української повстанської армії, яка вела нерівну, героїчну боротьбу проти російських каральних загонів. Творилися ці пісні в особливих умовах і, як правило, не професійними авторами. Але в них присутній дух свободи, любові до рідної землі, вони вражають високим чуттям патріотизму, правдою жертвованої боротьби проти окупантів. Зброя і пісня були поруч в одному бойовому ряду.

Енергія волелюбного народного духу, акумульована упродовж віків боротьби за свободу, стала надзвичайно яскравим виявом любові до Батьківщини та зневаги до гнобителів у ХХІ ст. під час української революції Гідності. Відтак почався новий етап утвердження нашої Незалежності. Перший масовий протест продемонстрували молоді українці, які в листопаді 2013 року вийшли на Майдан Незалежності відстоювати честь, гідність та свободу. Жорстокий розстріл протестувальників 19-20 лютого 2014 року сколихнув боєм не лише Україну, а й увесь світ. Незважаючи на застосування владою сили та зброї, Майдан переміг. І разом з людьми цю перемогу виборювали музика і пісня. Своєрідним музичним символом революційного майдану можна вважати фортепіано, на якому сотні учасників мирного протесту грали мелодії українських народних, патріотичних пісень. Руслана, М. Бурмака, гурти «Океан Ельзи», «Мандри», «Kozak System», «Плач Єремії», «ОтVinta», «Тартак», «Гайдамаки», «ДахаБраха», «Вітер знає», «Веремій», «Холодне сонце» були, так би мовити, постійним музичним супроводом Євромайдану. І в найважчі хвилини протистояння з каральними загонами беркутівців, коли гинули десятки молодих людей, справжніх героїв Майдану, невимовний біль утрат допомагала тамувати пісня. Водночас музика і пісня демонстрували тверду рішучість учасників революції Гідності відстояти своє право на свободу, утвердити приналежність українців до європейської спільноти. Своєрідним виявом протесту проти антинародної, антиукраїнської політики влади стали пісні: «А моя країна – суцільна руїна» (гурт «Скрябін»), «Разом і до кінця» (гурт «Вітер знає»), «А як доля припече – поруч другове плече» («ОтVinta»), «Брат за брата, свій за свого» («Kozak System»), «Єднайся, народе» (гурт

«ТаРута»), «Майданна колискова» (С. Шишкін), каверз-версія української пісні «Горіла сосна» («Горіла шина») та багато інших. Ще до початку Євромайдану тема національної гідності була присутня у творчості багатьох виконавців. «...я радий, – сказав на телеканалі «ТБІ» С. Вакарчук, – що тональність моїх пісень збігається з сьогоднішніми тональностями суспільства». І справді, перегукуються з подіями на Майдані твори «Океану Ельзи»: «Стіна», «Вставай», «Сумні, брате, часи настали», а також «Так, я люблю Україну» («Тік»), «Надія є» («Mad Heads»), «Не бійся жити» (М. Бурмака), «Не спи, моя рідна земля...» («Мандри»), «Поплач за мною, мамо!», «Лицарський хрест», «Мій народ» («Тартак»), «Еге-ге-гей, у горах бій» («Carbon») тощо. Ці пісні були написані ще до революції Гідності, але завдяки своїй актуальності та широті вони піднімали протестний дух майданівців. На жаль, суто музичний телеканал «М1» та переважна більшість радіостанцій України (за винятком декількох, серед яких радіо 24, радіо «Галичина» та деяких регіональних радіостанцій), не змінили свого усталеного, переважно російськомовного репертуару в той непростий для українського народу час і навіть не спромоглися замінити розважальні пісні, принаймні, на більш ліричні.

Ще один майданівський твір варто згадати окремо. Це лемківська пісня «Пливе кача», яка у виконанні гурту «Пікардійська терція» стала жалобним музичним супроводом у трагічні миті прощання з полеглими героями «Небесної сотні». Ця мелодія співзвучна не лише з душевними стражданнями рідні героїчно загиблих патріотів, але й усього українського народу.

Гімн України та молитва починали чи не всі віча та великі зібрання Євромайдану. Під час революції Гідності музичні символи нашої держави («Ще не вмерла України...», «Боже великий, єдиний...») для багатьох людей були не просто формальним озвученням важливих суспільно-політичних подій, а стали сприйматися музичним втіленням справжнього, нефальшивого патріотизму.

Отже, можемо стверджувати: ще віддавна, від часів Київської Русі билини, думи, балади, історичні пісні були водночас і виявом патріотизму, прагнення волі та гідного життя, і важливим націєтворчим чинником, фактором утвердження українства серед світової спільноти. Відомий англійський теоретик мистецтва Дж. Рескін переконував, що великі нації записують свою автобіографію у трьох книгах: у книзі слів, у книзі справ і в книзі мистецтва, але тільки остання заслуговує повної довіри [7; 75]. Спираючись на теорію цього вченого, українців по праву можна вважати великою нацією, яка витворила не одну власну книгу мистецтв, де збережено пам'ять про героїв рідної землі. Виконуючи важливу функцію національної самоідентифікації українського народу, патріотична пісня є втіленням його творчого потенціалу, засобом формування національної свідомості, виявом високої духовності та культури.

Список використаної літератури

1. **Бабенко Н. Б.** Інтеграція родинних традицій, свят і обрядів у форми культурогенної життєдіяльності сучасної сім'ї / Н. Б. Бабенко // Український соціум. – 2005. – № 1 (6). – С. 73–83.
2. **Закувала зозуленька** : антологія української народної поетичної творчості. – К., 1998. – С. 126–142.
3. **Іваницький А. І.** Український музичний фольклор / А. І. Іваницький. – Вінниця : Наукова книга, 2004. – 315 с.
4. **Кобрин Н.** Суспільні функції музики (на прикладі музичної культури Галичини 20–30-х років ХХ ст.) / Н. Кобрин // Київське музикознавство : зб. ст. / упор. О. М. Жарков. – К., 2000. – Вип. 3. – С. 87–94.
5. **Кошиць О.** Про українську пісню й музику / О. Кошиць. – К., 1993. – 48 с.
6. **Нудьга Г.** Українська дума і пісня в світі. Кн. 1 / Г. Нудьга. – Л. : Ін-т народознавства НАН України, 1997. – 424 с.
7. **Подольська Є. А.** Культурологія : навч. посіб. / Є. А. Подольська, В. Д. Лихвар, К. А. Іванова. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 288 с.
8. **Рудницька О. П.** Українське мистецтво у полікультурному просторі / О. П. Рудницька. – К. : ЕксОб, 2000. – 208 с.
9. **Свідетельство.** Воспоминания Дмитрия Шостаковича, записанные и отредактированные Соломоном Волковым [Электронный ресурс] : пер. с англ. – Режим доступа : <http://www.testimony-rus.narod.ru>
10. **Українка Леся.** Зібрання творів : у 12 т. Т. 12 / Леся Українка. – К. : Дніпро, 1971. – 432 с.

Резюме

Аналізується музично-поетична творчість українського народу, де найбільш яскраво проявляється його національно-культурна самоідентифікація. Стверджується, що думи, балади, історичні, героїко-патріотичні пісні віддавна виконували не тільки функцію творчої самореалізації, засвідчували духовне багатство народу, – вони є також націєтворчим чинником українства, важливим фактором формування національної свідомості, виявом прагнення до свободи та незалежності.

Ключові слова: пісня, український народ, патріотизм, нація, незалежність, самоідентифікація.

Summary

Verbovetska C. Musical and poetic chronicle of the Ukrainian as an expression of its national and cultural self-identity

In the article it is analysed the music and poetry of the Ukrainian people, which is most clearly manifested its national and cultural identity. It is alleged that ballads, historical and patriotic songs for a long time performed not only the function of creative self-certification, reflected spiritual wealth of the people but they are also served as a national

creative factor of the Ukrainians, important factor in the formation of national consciousness, a manifestation of the desire for freedom and independence.

Key words: song, Ukrainian people, patriotism, nation, independence, self-identification.

Аннотация

Вербовецкая С. Музыкально-поэтическая дотопись украинского народа как форма его национально-культурной самоидентификации

Анализируется музыкально-поэтическое творчество украинского народа, где наиболее ярко проявляется его национально-культурная самоидентификация. Утверждается, что думы, баллады, исторические, героико-патриотические песни выполняли не только функцию творческой самореализации, свидетельствовали о духовном богатстве народа, – они также способствовали образованию украинской нации, являются важным фактором формирования национального сознания, проявлением стремления к свободе и независимости.

Ключевые слова: песня, украинский народ, патриотизм, нация, независимость, самоидентификация.

Надійшла до редакції 30.10.2014 р.

УДК 379.81(437.6)

О.М. Лісова

ДІЯЛЬНІСТЬ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ ОСЕРЕДКІВ УКРАЇНЦІВ СЛОВАЧЧИНИ

Одними з найважливіших організацій, спрямованих на розвиток культурного співробітництва з українознавства, сьогодні можна назвати закордонні культурно-мистецькі та освітні центри, діяльність яких становить науковий і практичний інтерес, оскільки вони відображають актуальні тенденції сучасного культурного співробітництва з Україною. Підвищену увагу до роботи цих організацій викликано, перш за все, їх універсальністю. Культурно-мистецькі та освітні центри являють собою установи, об'єднуючі в собі безліч видів діяльності: реалізація різноманітних культурних проєктів, навчання мови, підготовка лекцій і семінарів, організація курсів танців і національних мистецтв, проведення зустрічей з представниками національної культури, надання відвідувачам бібліотечної бази тощо.

На сьогодні в світі склалася мережа зарубіжних культурних центрів, що проводять активну діяльність із розвитку міжкультурного діалогу та збереження української культури. Культурні центри, що здійснюють свою діяльність за кордоном, є найбільш зручною практичною основою культурного обміну між державами. Тож діяльність цих становить важливе місце у розвитку українознавства.

Компактно проживають етнічні українці в східній частині Словаччини, зокрема на Пряшівщині. Цей регіон вважають природним центром культурного, освітнього та релігійного життя українців-русинів на території сучасної Словаччини. Тут функціонують українські культурні центри й товариства, головним завданням яких є відродження та популяризація української мови, історії та культури, діє греко-католицька і православна єпархії, різні культурно-національні установи та організації, працюють школи різних типів для дітей української національності.

Метою діяльності цих осередків є збереження минулого, розвиток гармонійних міжетнічних відносин, згуртування представників національних меншин навколо спільних етнічних інтересів, національна ідентифікація на основі рідної мови, історичної пам'яті, традицій і культури. З метою збереження української культурної спадщини у Словаччині організуються і проводяться конференції, круглі столи, фестивалі, майстер-класи та ін.

Дослідженнями теми народної культури українців Словаччини займалися і займаються низка українських, словацьких та інших вчених, а саме: Я. Головацький, М. Драгоманов, М. Гиряк, В. Гнатюк, І. Панькевич, О. Духнович, О. Павлович, А. Кралицький, І. Верхратський, Ф. Колесса, О. Зілинський, З. Кузеля, О. Рудловчак, Ю. Костюк, М. Неврлий, В. Гошовський, О. Торонський, О. Дей, С. Гостиняк, І. Майчик, А. Червеняк, Я. Полянський, А. Шлепецький, І. Мацинський, І. Шлепецький, Ю. Кундрат, І. Галайда, І. Волощук, Ф. Ковач, М. Чижмар, М. Фолрїхова, М. Штець, Ф. Гондор, М. Ілюк, Ю. Гарбар, Л. Бабота, В. Хомик, С. Грица, М. Мольнар, Ю. Бача, М. Мушинка, Н. Вархол та багато ін. Однак у більшості наукових досліджень мало уваги приділено діяльності культурно-мистецьких осередків українців Словаччини, аналізу тенденцій їх типологічних ознак та принципів. Усе це свідчить про актуальність даної теми, що і зумовило вибір напряму дослідження в науковому та практичному аспектах.

Мета статті – охарактеризувати діяльність нині діючих культурно-мистецьких та освітніх осередків українців на території Словаччини, виявити тенденції розвитку центрів, особливості перебігу культурних заходів.

Демократизаційні процеси наприкінці 80 – початку 90-х років ХХ ст. сприяли відновлюванню суспільно-громадських організацій, що в міжвоєнних роках у Чехословаччині, на основі юридичної реєстрації, проводили свою діяльність і були заборонені внаслідок суспільно-політичних подій 1938-1945 рр. Однією з таких була скаутська молодіжна організація Пласт. Головою Союзу є Л. Довгович, за ініціативою якого на початку 1990-х років було відновлено цю українську молодіжну організацію. У 1997-2005 рр. Л. Довгович був президентом Європейського конгресу українців. Його обрано Почесним членом Президії ЄКУ. Він був також чільним функціонером Світового конгресу українців та Української всесвітньої координаційної ради [8].